

Metoderapport Skup 2007

72 kvinner drept av sine menn

OBS! VEDLAGT CD VISER HVORDAN SERIEN BLE PUBLISERT PÅ VG AVIS – VG NETT – VG TV.

**Anne Stine
Sæther**

**Anders Sooth
Knutsen**

72 kvinner drept av sine menn

PUBLISERT

Verdens Gang 12. til 19. november

REDAKSJON

Verdens Gang AS
REPORTASJEN

Pb. 1185 Sentrum
0107 Oslo
www.vg.no

KONTAKTINFO

Anne Stine Sæther
Mobil: 91 60 02 38
Epost:anne.stine.saether@vg.no

Anders Sooth Knutsen
Mobil: 90 63 72 64
Epost: anders.sooth.knutsen@vg.no

72 kvinner drept av sine menn

Innhold:

1. Aldri mer ”familietragedie”
2. Det store puslespillet.
3. Etske vurderinger med fokus på hensynet til barn.
4. Multimedial satsing.
5. Ressursbruk og organisering.
6. Konsekvenser av VGs kvinnedrapsprosjekt.
7. Takk.

Aldri mer "familietragedie"

31. januar ble Hilde Johansen og hennes to barn på 12 og 8 år drept. Drapsmannen var Hildes ektemann.

Etter å ha kvalt sine tre nærmeste tok han sitt eget liv. Først neste morgen ble familien funnet døde i eneboligen i Stavanger da rengjøringshjelpen kom for å vaske.

Nok en gang var landet rystet av drap i nære relasjoner. Også i nyhetsredaksjonen i VG vekket saken reaksjoner. I det påfølgende morgenmøtet ble saken og problemstillingen diskutert. Mange av journalistene lot seg provosere av at ordet "familietragedie" ble brukt av politiet når en kvinne og hennes to barn var drept.

I løpet av mars ble ytterligere to kvinner drept av partnerne sine. Opplevelsen vår var at hele samfunnet nå dro litt på skuldrene; "Ja, ja – det var enda en, og en til. Det blir nok ikke den siste", syntes å være rådende holdning. Denne gangen hadde reportasjesjefen den enkle, men likevel krevende ideen klar:

Vi kartlegger samtlige partnerdrap siden årtusenskiftet og dokumenterer samfunnsproblemet ved å vise bilder av ofrene.

Et ønske om å løfte frem – synliggjøre - et samfunnsproblem, var altså bærende ide. Det var også derfor vi fort skjønnte at vi måtte være gjennomført multimediale, for å lykkes med denne ambisjonen.

Overraskelsen var stor da vi fant ut at norske myndigheter ikke hadde oversikten vi bad om. Relasjonen mellom drapsoffer og gjerningsperson er i mange land vist på drapsstatistikkene, og tilgjengelige for alle på offentlige nettsteder. Noe slikt fantes ikke i Norge.

Vi bestemte oss for selv å gå løs på den årlige, anonyme drapsstatistikken fra Kripos - og finne sakene selv.

Vi brukte fem måneder på å finne ofrene, kontakte pårørende og analysere funnene. At det var mange visste vi, men at tallet til slutt ble 72, kom som en overraskelse. Researchjobben ga oss så mye detaljert informasjon at vi kunne gjennomføre analyser ingen andre hadde gjort før oss. Disse dannet til slutt grunnlaget for reportasjene som ble publisert på de ulike VG-plattformene hele uke 46 og deler av uke 47 i 2007.

Mandag 12. november gikk startskuddet for det som internt blir kalt den største multimediale satsingen i VG noensinne. I papiravisen ble samtlige 72 drapssaker presentert på i alt seks sider. På VG Nett ble det opprettet en egen seksjon med flash-grafikk. Seksjon inneholdt de samme bildene som i avisene, men ga leserne mer informasjon om de drepte kvinnene og historiene deres.

I løpet av uken ble det publisert over 30 artikler og reportasjer på VG-plattformene, i tillegg til flere VG TV-innslag og "Tett på nett"-intervjuer. Temaet og problemstillingene vekket reaksjoner. Flere hundre lesere ga utrykk for sine synspunkter enten via telefon, mail, diskusjonsgrupper eller blogger.

Reportasjene VG publiserte, startet en samfunnsdebatt. Ikke bare skal norske myndigheter nå i gang med å kartlegge alle partnerdrapene. Vold mot kvinner og barn

72 kvinner drept av sine menn

er satt på dagsorden, og for første gang er de anonyme omtalene om familietragedier løftet fram i et større perspektiv. At de største norske mediene i etterkant har valgt å ta et oppgjør med begrepet familietragedie, er en viktig konsekvens.

Fra nå av omtales drap på kvinner og barn som drap – på lik linje med alle andre drap.

Det store puslespillet

123 kvinner ble drept i Norge fra 2000 og til 24.oktober., som var de siste oppdaterte tallene før vi trykket vår serie. Etter dette er ytterligere fire kvinner drept, to av dem av sin partner eller ekspartner.

Den lite opplysende statistikken Kripos kunne gi oss, viste dato for drapet og politidistriktet det skjedde i. Vi vet at Norge i 2000 og 2003 bidro til en internasjonal kartlegging av kvinndrap, og at man da presenterte en registrering av forholdet mellom offer og gjerningsmann for internasjonale forskere. Vi fant disse tallene på den spanske avisen El Mundos nettsider, der det ble linket videre til voldsforskningscenteret som gjennomførte undersøkelsen.

Vi fikk ikke disse opplysningene av norske myndigheter.

Fra midt i april og til 1.november handlet det derfor om å gå gjennom hver enkelt av de 123 sakene: Identifisere partnerdrapene, finne navn på ofre, gjerningsmenn, pårørende, bistandsadvokater og andre kontaktpersoner rundt familiene. Vi har knyttet mer enn 300 navn til Kripos anonyme grafikk. Slik gjorde vi det:

- Vi la statistikken inn på et excel-ark og startet med det enkleste: Vi plottet inn ofrene som allerede var navngitt i riksmediene, hvor gjerningsdato og drapssted var kjent. Eksempler: Gry Hossein, Ingse Rønnestad, Anne Sofie Blom-Pettersen.
- Vi luket ut de som helt klart ikke var drept av en partner eller ekspartner. Eksempel: Anne Slåtten i Førde som ble overfalt og drept på vei til jobb.
- Vi fant navn på 36 ofre for partnerdrap som ikke var navngitt i media tidligere, eller som kun var navngitt i for eksempel minneord i en lokalavis.

I 30 prosent av de 72 drapssakene har gjerningsmannen tatt sitt liv etter å ha drept kona eller samboeren. Det finnes naturlig nok ingen dommer i disse sakene, og politietterforskningen har vært begrenset. Det er spesielt disse sakene som av politiet og i media er blitt betegnet som familietragedier. Få av ofrene har vært navngitt i media. Disse sakene var de vanskeligste for oss i research-fasen.

For å finne dem, brukte vi vanlige journalistiske metoder. Vi snakket med:

- Journalister i lokalaviser.
- Ansatte på lensmannskontorer og politiadvokater.
- Vi brukte lokalkunnskapene til VGs egne ansatte i alle avdelinger.
- VG Fakta søkte i alle tilgjengelige arkiver og registre ut fra det vi visste om dato og politidistrikt.
- Egne kreative metoder, se under.

Antallet ofre var så stort, at det gjaldt å ikke miste motet underveis. Kom vi ikke videre i navnejakten på en sak, jobbet vi derfor en tid med en annen, mens den første kvernet i hodet. Etter å ha fått noen napp, var man mentalt rustet til å gå løs på de vanskeligste ”nøttene” igjen. Noen ofre var svært vanskelige å finne. Når alle vanlige metoder var brukt uten resultat, måtte det tenkes kreativt:

72 kvinner drept av sine menn

Nina Seth fra Malvik ble skutt av ektemannen rett før jul i 2002. Vi snakket med flere ansatte i Malvikposten, flere på det lokale lensmannskontoret og lensmannskontoret i nabokommunen. VGs henvendelse ble diskutert av lensmannen og etterforskningsledelsen i politidistriktet. De ble enige om at de ikke ønsket å bidra til at vi fant navn på den drepte kvinnen.

VG dekket saken rett før jul i 2002. I media ble det spesielt fokusert på at dette var det andre drapet i løpet av tre måneder der Heimvernets AG3 var drapsvåpenet.

Våre journalister hadde ikke lenger notatene fra 2002 og husket ikke navn. De husket at drapsmannen var aktiv i en dykkeklubb og var tilknyttet NTNU. Men uten hans navn, kom vi ikke videre.

I Malvikposten ble stedsnavnet Hundhammeren nevnt i en artikkel vi fikk fakset over. Det var der åstedet lå, det helt nye huset til Nina Seth og hennes ektemann. Vi googlet Hundhammeren og fant flere idrettslag og organisasjoner på stedet.

Et styremedlem i et av lagene ble ringt opp og nøkternt forklart hva vi jobbet med. Han husket saken, men kjente ikke paret som døde. Mannen mente at åstedet var et par hus bortenfor videokiosken Malvik-grillen. Ved hjelp av kartet på Gule Sider fant vi de aktuelle adressene. VG Fakta søkte i eiendomsregisteret. Et av nabohusene til Malvik-grillen var solgt i 2003. Tidligere eier var et ektepar som begge var døde. Nye søk viste at begge døde 20. desember 2002. Det stemte med drapsdatoen på politiets statistikk. Slik fant vi Nina Seth.

18 av de 72 kvinnene fantes det bilder av i Scanpix. I flere av de mest omtalte drapssakene har pårørende vært intervjuet og navngitt. Disse familiene ville vi kontakte når deadline nærmet seg.

Vi konsentrerte oss om å finne pårørende i sakene der offeret ikke tidligere hadde vært navngitt eller avbildet i media. Vi ønsket kontakt med dem for å presentere ideen vår og spørre om medvirkning og bildebruk av deres drepte familiemedlem.

Slik fant vi dem:

- Det finnes omtrent 100 dommer i de 48 sakene der gjerningsmannen er dømt. Vi hentet inn alle. For å få ut dommene, måtte vi ha navn på gjerningsmannen. I mange av sakene krevde det ny, grundig research for å finne navnet på den dømte. I flere tilfeller er navn stavet på forskjellige måter i dommer, tilgjengelige registre og for eksempel telefonkatalogen eller bizweb. Innvandrere har ofte tre-fire navn som norske myndigheter bruker om hverandre. Det ga mye merarbeid. Dommene var ikke mulige å finne før vi fant riktig stavemåte.
- I tingretten avgjøres vanligvis erstatningsspørsmålet til pårørende. Det er her navn på de nærmeste familiemedlemmene er nevnt. I dommene er det også ofte en omfattende beskrivelse av familiebakgrunn og selve drapshandlingen. På excel-arket ble det totale antall barn og antallet mindreårige barn ført inn i hver sin kolonne etter hvert som vi fant dem.
- Lagmannsrettsdommene ble hentet inn for å stadfeste straffeutmålingen fra tingretten.
- Vi hentet inn Høyesterettsdommene og avgjørelsene i kjæremålsutvalget..
- Der vi ikke klarte å slå fast at dommene var rettskraftige, dobbeltsjekk vi det med domstolene.

72 kvinner drept av sine menn

- Også her søkte VG Fakta i alle tilgjengelige registre.
- Vi googlet alle navn på ofre og fant tilknytning til forskjellige aktiviteter.
- Vi snakket på nytt med lokale kilder og forsøkte å orientere oss om hvordan forholdene var i de familiene vi ønsket å kontakte.
- Vi fant enkelte dødsannonser fra lokale medier og minneord.
- Vi lette også lenge etter enkelte av bistandsadvokatene. I flere dommer var navn så feilstavet at det var vanskelig å finne dem. Flere var ikke lenger advokater. Bistandsadvokatene var viktige fordi de kunne være bindeleddet til pårørende. De visste også trolig litt om hvem det var best å kontakte.

Vi hadde en komplett oversikt over drapsofre og pårørende den siste uken i oktober, tre uker før trykking. Da visste vi også hvem de 72 drapsmennene var, og hadde en formening om hvordan de pårørendes situasjon var og hvem det var tilrådelig å kontakte. I hver familie ville vi forsøke å finne en person å forholde oss til, som kunne ta stilling til medvirkning.

Tidlig i september tok vi de første telefonene til de drepte kvinnenes familiemedlemmer.

Vi var selvsagt klar over at vi ville trække ut i et svært sårt og vanskelig tema i folks liv.

De første vi ringte, var to unge kvinner som begge var enebarn og som hadde mistet hver sin mor i tidlige tenår. Samtalene med dem var oppløftende for oss, som var spente på hvordan prosjektet ville bli mottatt. Vi avtalte følgende med dem:

- De fikk begge mail der vårt prosjekt ble beskrevet.
- Det ga dem tid til å tenke seg om og rådføre seg med familien.
- Vi tilbød oss å møte dem, og vise dem en dummy av prosjektet.
- For mange ville det være vanskelig å se for seg hvordan bilder av ofrene skulle brukes i VG. Vi ønsket med dummyen å vise at hver enkelt kvinne ville være en av mange.

Den ene av de to unge kvinnene vi først kontaktet, valgte etter noen ukers betenkningstid å ikke gi oss bilde. Hun hadde da konferert med sin familie. Hun fikk da vite at vi ville skrive fire linjer om hennes mors sak, og hadde ikke innvendinger mot det.

Fra den andre unge kvinnen fikk vi bilde og bakgrunnsopplysninger om forholdet mellom moren og ektemannen som drepte henne og seg selv. Forutsetningen var at bare morens pikenavn ble brukt. Den avdøde kvinnens datter ville ta hensyn til drapsmannens barn og holde hans familienavn utenfor.

Det fremsto tydelig for oss at det å få prosjektet presentert skriftlig, var blitt godt mottatt. Hun hadde vist eposten til sin far og andre hun ville rådføre seg med. Det gjorde henne trygg på avgjørelsen.

- Pårørende fikk etter dette brev fra oss, etter hvert som vi sporet dem opp. Brevene ble tilpasset hver enkelt familie.

72 kvinner drept av sine menn

- Vi ringte et par uker etter at brevene var sendt.
- Det var da enkelt å fremføre vårt ærend. Den vi snakket med visste med en gang hva vi ville spørre om, og hadde gjort seg opp en mening om hva svaret skulle være.

Vi fikk tillatelse til å bruke bilder av 43 kvinner. Vi brukte i tillegg 29 åstedsbilder. Det siste bildet av en kvinne fikk vi minutter før saken ble sendt fra VG til trykkeriet om kvelden søndag 11.november.

Det viktigste som kan sies om researchen i dette prosjektet, er at den var omfattende, og at excel-arket vårt etter hvert inneholdt mange hundre navn som vi måtte ha steinkontroll på. Orden var derfor viktig.

Til tross for korrekte excel-ark, flere korrekturlesninger og våre store bestrebelser på å gjøre alt riktig, ble det en faktafeil i presentasjonen. Da de korte setningene om hvert enkelt drap ble skrevet inn i produksjonsanlegget, forvekslet journalisten to eldre gjerningsmenn. Dermed skrev vi at en gjerningsmann var ”død av naturlige årsaker”, hvilket ikke var riktig. Vi har beklaget dette overfor familien.

Etiske vurderinger og hensynet til barn

Dette prosjektet rører ved det vondeste og såreste i mange menneskers liv. De har brått og brutalt mistet en datter, søster eller mor, og lever med tapet så godt de kan.

Vi hadde lange samtaler med flere pårørende. Tid har gått, men det rippes stadig opp i sårene og de leges ikke. Folk forteller at de husker første gang de var glade etter drapet. Det tok flere år å komme dit. Andre forteller at de forsøker å gjøre det beste ut av det livet de har. Livsgleden er borte. Flere pårørende har selvmordsforsøk bak seg.

Vi ville ikke at VGs oppslag om partnerdrap skulle slå i mot disse menneskene fra en forside uten at de var forberedt på det. Men det viktigste av alt var hensynet til mindreårige barn – det var der vårt etiske hovedfokus lå under prosjektarbeidet.

- Vi ville gi foresatte muligheter til forberede de 63 etterlatte, morløse, mindreårige barna.
- Vi ville være sikre på at alle forhold rundt disse barna var grundig vurdert, og at eventuelle klarsignal til bruk av navn og bilde var vel gjennomtenkt. Vi måtte vite hva slags omsorgssituasjon barna var i nå. Det bør si seg selv at dette var krevende.
- Vi ville at også at pårørende som har vært intervjuet tidligere, skulle vite hva vi holdt på med. Det var viktig at de kunne forberede seg på at det trolig ville bli mye oppmerksomhet rundt temaet partnerdrap når vi startet trykkingen av serien.
- Ettermålet til de drepte kvinnene er viktig. Vi trykket ikke detaljer fra kvinners liv som bare de nærmeste trenger å vite om.

To eksempler:

- Vi snakket mye med et av ofrenes bror. Søsterens to barn ble jagd ut av sokkelleiligheten rett før den nyseparerte kvinnen først ble knivstukket og deretter skutt av eksmannen som var far til barna. Han tok også tok sitt eget liv. Dette skjedde rett før familie og venner skulle feire det yngste barnets femårsdag. Broren fikk mail via en kontaktperson, og ringte oss. Han hadde konferert med sin mor, og bestemt seg for at han ville vite mer om prosjektet vårt. Vi avtalte et møte, og hadde da en lang samtale der han også fikk se dummyen av saken.

Offerets barn er i ferd med å bli adoptert av sine fosterforeldre, og har et svært godt nettverk rundt seg. Familien bestemte at det måtte bli fosterforeldrene som fikk avgjøre en eventuell medvirkning i VG.

Vi var i stadig kontakt med barnas onkel. Fosterforeldrene nølte og trengte tid. Avgjørelsen ble tatt den siste uken før vi trykket saken: Forskjellige forhold rundt barnas måte å takle sin familiehistorie på, gjorde at fosterforeldrene bestemte seg for at navn og bilde kunne skade en utvikling som nå er veldig god. Familienavnet er også så spesielt og lett gjenkjennelig, at de ikke ville ha det på trykk. De bad om at det ble skrevet Østlandet som stedsnavn og at fødselsdagsselskap ble omtalt som familieselskap. De fikk alle ønsker innfridd.

72 kvinner drept av sine menn

- En gravid kvinne ble brutalt stukket ned og drept i 2005. Det yngste av to barn var med og satt i barnevogn da moren ble drept av barnets far. Han soner nå drapsdommen. Denne kvinnen er både avbildet og navngitt i flere medier, blant annet på forsiden av VG. I utgangspunktet var det et bilde vi mente vi kunne trykke.

Via menigheten kvinnen tilhørte, fikk vi en viss oversikt over familiesituasjonen nå. De visste at det yngste barnet bodde i fosterhjem og hvilken barnevernstjeneste som hadde ansvar for det. De visste også at det eldste barnet som kvinnen hadde før hun traff drapsmannen, bodde med sin far.

Den aktuelle barnevernslederen fikk en e-post med beskrivelse av saken vi jobbet med, og vårt ønske om varsling av fosterforeldrene. Vi fikk raskt tilbakemelding om at barnevernet ville sørge for dette. Varsling via barnevernet var for øvrig en metode vi brukte i alle tilfellene der barna er i fosterhjem og som uten unntak fungerte godt.

Faren til det eldste barnet fikk vi ikke kontakt med. Personer i menigheten forstod at det var viktig å finne ham, men klarte det ikke. Barnet og far hadde flyttet.

Vi var flere ganger i kontakt med medlemmer av menigheten de siste dagene før serien skulle trykkes. De fortalte det de visste om barnas situasjon. Blant annet hadde det eldste barnet reagert veldig de gangene morens bilde var vist i avisene. Vi valgte da å sladde bildet og ikke navngi kvinnen.

Vår deadline var fredag 9.november. De siste to ukene utvidet vi excel-arket vårt med to kolonner: Må sjekkes. Har sjekket.

Vi hadde daglige møter med avdelingsleder. Hun hadde jevnlig møter med nyhetsredaktøren. De 72 drapssakene var gjennom en selvstendig, etisk vurdering minst en gang daglig de siste to ukene: Hvem har omsorg for barna? Hvem har gitt oss bilde? Hva tenker vi om vurderingene deres? Er det uklarerheter med noen familier? Er de sikre på at barna tåler navn og bilde av mor på trykk i VG?

Vurderingene rundt bruk av navn og bilde pågikk helt til kvelden før trykking. Redaktørene var på dette tidspunktet koblet inn. For dem var ikke nok at barnevernstjenesten eller bistandsadvokater hadde sagt ja til å varsle familier og omsorgspersoner. Vi måtte få bekreftet at varslingen faktisk var gjort. I mange tilfeller var dette en omfattende jobb. For eksempel hadde en av kvinnene seks barn med tre forskjellige menn. Bistandsadvokatene påtok seg varsling og bekreftet helgen før trykking at beskjed var gitt.

Fra en familie ble det hevdet at bruk av offerets navn kunne sette avdøde voksne barn i fare. En annen familie mente at de og spesielt drapsofferets eneste barn, ville bli utstøtt av sitt miljø på nytt hvis navn og bilde ble brukt. De hadde vært utstøtt lenge etter drapet, og nå var det endelig normalt igjen.

Dette var påstander som for oss var vanskelige å vurdere. Erfarne polititjenestemenn som kjente de konkrete sakene, bekreftet bare at det var vanskelig å vurdere trusselbildet i enkelte kulturer.

Vi valgte å ikke bruke navn i disse sakene.

Vi leste også dommene nøye. Det var viktig at forholdet mellom offer og gjerningsmann

72 kvinner drept av sine menn

ble korrekt fremstilt. Helt til tre uker før saken ble trykket, var det 73 kvinner på listen. Vi valgte å ta ut Hedda Karterudseter som ble drept i Sogndal i 2004. Drapsmannen hevdet at han og Hedda raskt fikk et seksuelt forhold etter at de møttes høsten 2004. I dommen fra Sogn Tingrett gjøres det klart at dette ikke er bekreftet av noen, og man mener drapsmannen kan ha hatt en egeninteresse i å fremstille det som mer intimt enn det egentlig var. Vi valgte derfor å ta Hedda ut av vår liste, da ingen vet om det var noe partnerforhold i denne saken.

Halvannen uke før deadline var hovedoppslaget ferdig tegnet ut og brukket om. Det så bra ut. Vi hadde vært på gravstedet til et av de yngste ofrene og intervjuet moren både til papir og VG-tv.

Kjæresten som drepte den unge kvinnen, tok også sitt eget liv. Den unge mannen var småbarnsfar da han døde. De to barna hans bor hos moren, og har nylig begynt på skolen.

Drapsofferets mor hadde snakket med barnas mor om VGs henvendelse, og fått aksept og forståelse for at hun ville la seg intervju. Hun hadde også ringt drapsmannens mor og informert henne om at saken ville bli omtalt.

Magefølelsen sa oss likevel at vi selv måtte forsikre oss om forholdene rundt drapsmannens små barn. Da vi endelig fikk tak i moren til de to, var det ingen tvil. Familien bor på stedet der ei populær jente med en stor venneflokk ble skutt og drept. Alle vet hvem som gjorde det, og ikke alle sparer barna til drapsmannen. Moren fortalte med gråten i halsen om barnepsykologer, BUP og mobbing av to uskyldige barn. Skolen hadde grepet inn kort tid før vi snakket med henne. Kvinnen bekreftet at hun likevel hadde forståelse for at moren til offeret ville snakke, og at hun da hun ble forespurt, hadde sagt at det var greit at intervjuet ble gjennomført.

Etter en rask diskusjon med avdelingsleder og redaksjonssjef morgen etter denne samtalen, var konklusjonen klar: Vi måtte finne en annen case. Vi hadde da vært i dialog med pårørende til nærmere 70 drapsofre om navn og bildebruk. Vi hadde i noen tilfeller akseptert godt voksne barns argumenter for ikke å bruke navn på deres drepte mor. Vi måtte ta hensyn til drapsmannens små barn.

Det var to dager til deadline og hovedoppslaget ble kastet. Hvor i bunken av blå mapper fantes et nytt?

De første pårørende vi traff var Sissel og Terje Rosenlund på Skrautvål i Valdres. De er Berit Rosenlunds foreldre. Sissel og Terje hadde sammen med sin gjenlevende datter, Susanne, fortalt 20 år gamle Berits historie. Nå trengte vi et nytt bilde og tv-intervju. Orket de det?

Sissel Rosenlund sa ja på strak arm.

Første del i serien ble trykket 12. november. Mange av familiene snakket vi med flere uker før dette. De hadde da fått vite en antatt trykkedato. Vi valgte å ta enda en telefonrunde til noen av dem. Vi ville forsikre oss om at de var inneforstått med at saken nå skulle trykkes, og at bildet av deres avdøde mor eller datter ville være på forsiden denne mandagen. Vi kontaktet de siste dagene også familiene til de mest omtalte og

72 kvinner drept av sine menn

kjente drapsofrene. Mødrene til blant andre Ingse Rønnestad, Linda Didriksen og Gry Hossein ble varslet. Det samme ble søstrene til Marita Strøm som ble drept i Irak. Søstrene har omsorgen for hennes tre døtre. Vi varslet familien til Elin Laursen i Kristiansand og de involverte familiene i drapssaken i Overhalla.

Da saken gikk i trykken natt til 12.november, visste 70 av 72 familier hva VG ville skrive. I to saker fikk vi ikke kontakt med noen av offerets nærmeste familie. Men vi hadde i det ene tilfellet avklart at den drepte kvinnens foreldrene var døde og at det hadde vært minimal kontakt mellom kvinnen og hennes eneste gjenlevende bror. I det andre tilfellet befant den nærmeste familie seg i Mongolia.

Vi hadde ett feilskjær i forhold til en kvinnes etterlatte. I en enkelt sak oppsto en misforståelse mellom oss og en pårørende. Offeret hadde tre godt voksne barn. Vi hadde sendt brev, snakket med et av barna, og oppfattet at vedkommende ville tenke på om han ville gi oss bilde, men at navngiving var greit. I ettertid gjorde vedkommende oss oppmerksomme på at familien ikke hadde ønsket den døde kvinnens navn offentliggjort. Vi har beklaget dette.

Vi visste at saken vår var såpass hardtslående og kontroversiell, at leserne ville spørre seg hvordan vi hadde jobbet fram saken. Derfor valgte vi å sette en liten ”metoderapport” om VGs kartlegging på trykk, første dag. Dette gjorde vi fordi vi hadde en sak som fortjente full oppmerksomhet i offentligheten, og vi ønsket ingen ”avsporing” med spørsmålssetting om VGs metodebruk. Derfor la vi metodebruken vår, og vårt fokus på medvirkning, åpent frem for leserne: Slik gjorde vi det.

Det var en stor tilfredsstillelse å være vitne til at det var tyngden av saken, samfunnsproblemet, som fikk fokus i alle store, norske medier i dagene som fulgte.

Tung, multimedial satsning

Vi ønsket med prosjektet ”72 kvinner drept av sine menn” å sette fokus på kvinnedrap som et samfunnsproblem. Ideen oppstod i frustrasjon over betegnelsen familietragedie, og det som pårørende overfor oss har fortalt at de oppfatter som samfunnets skylddeling når en ektemann dreper kona og i noen tilfeller også barna.

Enkelte kvinner som er drept av sin mann, ligger gravlagt side om side med sin drapsmann. Det er nok et bevis på hvordan disse drapene til nå nærmest er sett på som et familieanliggende.

For å få det fokuset vi mente temaet fortjente, var vi overbeviste om at det var viktig å ta i bruk alle kanalene i Multimediehuset VG, og legge en plan for journalistisk tilpasning til de ulike plattformene.

Ved å planlegge godt, og samkjøre på alle plattformer, ville vi nå bredest mulig ut med funnene våre – som vi visste fortjente oppmerksomheten.

- Vi ville ”sette” saken i papir, mandag 12.november.
- Ville vi ha oppfølgere, konfrontasjoner med ansvarlige og ekspertmøter klare på nett. Slik kunne VG gi saken full tyngde gjennom døgnet, til papiroppfølgeren kom med ny hovedvinkling på dag 2. Vi ville fortsette på den måten gjennom uka.
- Vi planla reportasjer i papir i seks dager. Nettjournalistene var informert om vinklingene, og jobbet med oppfølgere og egne saker hver eneste dag.
- VG Netts utviklere jobbet med å finne riktig presentasjonsform, ikke minst av portrettene og åstedsbildene vi trykket i papiravisen.
- VG Netts reportere fikk tilgang til papirjournalistenes research. To uker før trykking hadde vi en egen mappe for hver kvinne, der alle dokumenter var samlet. Nettreporterne lagde sine egne versjoner av de forskjellige sakene. Papiravisen trykket fem linjer og et bilde på hver sak, nettet trykket 25 linjer og det samme bildet. Disse ble redigert av avdelingsleder på papir, fordi det var papirjournalistene som hadde hatt kontakten med de pårørende. Vi følte et ansvar for å følge sakene helt i mål. Dette var tidkrevende i innspurten, men viktig.
- Papirjobber og TV-innslag ble i flere tilfeller lagd på samme case. Leserne skulle kunne lese historien i avisen, og se intervjuet på nettet. Eksempel: Eline Seljegard ble skutt og drept i Kristiansand i juni 2000. Foreldrene til Eline hadde selv presset på og fått politiet til å avhøre flere enn de normalt gjør etter et drap og selvdrap. De hadde på bakgrunn av nitidige undersøkelser skrevet historien om datterens forhold til mannen som drepte henne og selv beskrevet det som skjedde på drapsdagen i detalj. Denne historien fikk vi tilgang til, i utgangspunktet fordi vi forberedte oss til et intervju med dem. Vi bad om lov til å bruke deres egen historie i VG, i en form der gjerningsmannens navn er anonymisert. Brevet var sendt til parets arbeidsplasser og til politiet i Kristiansand noen uker etter drapet. Da hadde en advokat på familiens vegne gått gjennom historien og godkjent den rent juridisk. I tillegg sjekket vi fakta med politiet i Kristiansand før vi trykket foreldrenes brev. Samarbeidet med dette foreldreparet var svært godt og åpent. De ble forespur

72 kvinner drept av sine menn

og tenkte seg om. De sa ja, men under visse betingelser. Blant annet ville de ikke avbildes. I stedet fikk vi tilgang til et familiebilde tatt sommeren før Eline ble drept. Elines far sa seg også etter grundige vurderinger, villig til selv å lese opp historien for VG-TV. Han ville ikke filmes. Men vi ble enige om at vi kunne bruke stillbilder som ble tatt ved åstedet.

Vi valgte i samråd med Elines foreldre å varsle moren til drapsmannens tenåringssønn om at denne saken ville bli omtalt. Vi varslet også drapsmannens bror og fikk forsikringer om at han ville varsle sin far.

Det er alltid spennende hvordan mennesker som slipper oss så tett på seg, reagerer når saken blir trykket eller lagt ut. Vi var veldig glade for at Elines foreldre var svært fornøyde.

Ikke minst var det viktig for dem å ha vært med på å sette en stopper for bruken av ordet familietragedie.

Ressursbruk og organisering

- En reporter ble tatt ut av vanlig jobb for å finne navn og pårørende. Reporteren gikk i vanlig vaktturnus. Arbeidet pågikk fra etter påske og til 1.november.
- Fire uker før trykking ble teamet utvidet med en ekstra reporter. En del av analysene av funn i undersøkelsen var gjort da dette taktomslaget kom, men ikke alle. Vi ble to til å ”kaste ball”, vurdere analysene, mulige caser og metoder for å finne de siste pårørende. Den nye reporteren gikk rett inn i arbeidet med å kontakte pårørende, hente inn bilder, og skrive saker. Samtidig fortsatte den andre reporteren med å dobbeltsjekke opplysninger, lage tv/radioinnslag og saker til serien.
- Ytterligere en reporter fra papir jobbet med prosjektet de siste ti arbeidsdagene før trykking. Arbeidsoppgavene var svært konkrete: Her er våre funn. Vi må få eksperter i tale. Hvem er de beste til å analysere dette?
- Tre reportere til ble koblet på da den første saken var trykket.
- En av reporterne på VGs lokalkontor i Stavanger jobbet med den siste saken i serien
- VG Fakta lette på bestilling høyt og lavt etter ofre, drapsmenn og pårørende.
- Avdelingslederen som satte i gang prosjektet, var involvert i serien underveis og spesielt de siste tre ukene. Hun var bindeleddet mellom alle involverte, med et spesielt blikk på etiske vurderinger.
- En deskmedarbeider tegnet de første skissene i juli. Det var viktig å få et begrep om hvor mye plass vi kunne regne med på hver enkelt sak og ”se” prosjektet for seg rent visuelt. Deskmedarbeideren var aktivt med de siste tre ukene, tegnet alle oppslagene og sørget for et gjennomført og helhetlig uttrykk.
- Debattredaktør var med på flere møter for å kunne planlegge aktuelle debattinnlegg.
- Kommentator var involvert de siste tre ukene. Han deltok også på et møte med en av de pårørende. Kvinnen mistet sin søster og hennes to barn da ektemannen skjøt og drepte hele familien, inkludert seg selv. Kvinnen ønsket ikke å la seg intervju i avisen. Men det var svært nyttig, særlig for kommentator, at vi fikk møte og snakke med henne.

For å holde orden og oversikt, systematiserte vi sakene på et excel-ark som stadig fikk nye kolonner. Papirinformasjon om hver kvinne ble systematisert og lagt i egne plastmapper. Hvert år fra 2000 hadde sin perm.

All sendt og mottatt mail er tatt vare på. Hver kvinne har sin mappe i mail-arkivet. Det dreier seg om 8-10 mailer pr. kvinne. Dette for å holde orden og for å kunne dokumentere hva som er skrevet hvis det i etterkant skulle bli diskusjoner.

Konsekvenser av VGs kvinnedrapsprosjekt:

- Regjeringen har bestemt at alle kvinnedrap de siste ti årene skal kartlegges.
- Loven om voldsoffererstatning endres trolig under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett til våren. Maksimumsgrensen i erstatningen rammer barn av drapsofre. Spesielt kommer søsken skjevt ut og får i realiteten utbetalt langt lavere erstatning enn retten gir dem.
- Myndighets-Norge har tatt et oppgjør med bruken av ordet familietragedie. Dette er også skjedd i mediene.
- Kripos kartlegger fra 2007-statistikken relasjoner mellom offer og gjerningsmann.
- Den svenske avisen Aftonbladet fanget raskt opp vår serie og gjorde en mindre versjon i etterkant. Den svenske regjering har nå bestemt at egne "sosiale havarikommisjoner" skal inn når kvinner dør etter vold i nære relasjoner. Kommisjonen skal analysere og se om samfunnets sikkerhetsnett har sviktet disse kvinnene og foreslå tiltak.
- VGs funn har vært en del av diskusjonen under Europarådets debatt om vold mot kvinner. Dette skjedde i Strasbourg i høst.
- Tilbakemeldingen fra de som jobber med problematikken rundt vold mot kvinner er at denne serien har sørget for et helt annet fokus enn før. - VG har gjort jobben vi har etterlyst fra myndighetene i mange år. Før VG satte drapene inn i en sammenheng, klarte vi ikke å holde fokus på problemet i mer enn tre dager om gangen. Reportasjeserien endret dette, sier Tove Smaadahl, som i tredve år har jobbet med voldsutsatte kvinner.

VÅR TAKK:

Vi ønsker å rette en spesiell takk til pårørende som orket å dele sitt livs tragedie med offentligheten.

Vi takker også for at de stolte på oss underveis. Takk til Lise og Hans Otto Seljegard, Sissel og Terje Rosenlund, Liselotte Haugsnes og hennes søsken Veronika, Øyvind og Henrik Bjerkvik, Ingunn Larsen, Aniana Polanco, Fateme Ibrahimians barn, og søsken av to av ofrene som vi velger å ikke navngi. Takk til alle dem vi ikke lagde egne saker om, men som ved å gi oss bilder og informasjon bidro til reportasjene. Takk også til dem som har opplevd at det var tøft å bli kontaktet, men som likevel har vist forståelse for prosjektet.

Uten de pårørendes medvirkning, hadde ikke VG kunnet løfte frem de 72 kvinnene som ble drept av sine menn, og dermed belyse samfunnsproblemet.

VG- huset, 14.januar 2008,

Anne Stine Sæther
Anders Sooth Knutsen